

ČESKÁ CENA ZA ERGONOMII DESIGNU 2020

TISKOVÁ ZPRÁVA

Česká Cena za ergonomii designu je udělována nepravidelně od roku 2007 jako inspirační ocenění ergonomicky ukázkových produktů. Důvodem je stále slabá identifikace ergonomických kvalit vedoucích ke skutečnému komfortu uživatele českou veřejností a z toho vyplývající zneužívání efektu povrchního komfortu v tržním prostředí, kde na rozdíl od ekologických kvalit ergonomické nejsou zatím legislativně kontrolovány. Ocenění proto v praxi slouží jako podnět pro mediální odborné i laické diskuse nebo jako srovnávací standard při výuce projektantů a managerů.

Česká cena za ergonomii je vyhlašována, resp. předávána v rámci odborných konferencí, letos tomu bude v rámci pražské konference České ergonomické společnosti v říjnu t.r. (info o termínu na webu ČES).

České ocenění za ergonomii dosud obdrželi nejen významní výrobci a projektanti (např. Vagonka Studénka za kvalitní železniční vagon, Aliance TW TEAM za tramvaj EVO2 ad.), ale i studenti designérských škol za progresivní návrhy každodenních pracovních pomůček (Kancelářská trojkombinace pro práci s notebookem, Harmonizovaná osobní digitální souprava ad.).

Do nominace na Cenu jsou organizátory přijímány podněty od odborné i laické veřejnosti. Ty, které splní kvalitativní požadavky na ergonomii, příp. i další komplexní kvality, jsou předloženy společně s ergonomickou analýzou komisi odborníků (ergonom, lékař, inženýr, psycholog, pedagog nebo historik designu atd.), která z nich bez určení pořadí vybere skupinu oceněných v počtu 2 – 6 ukázkových produktů. Při výběru produktů je snaha o hledání vyvážených komplexních kvalit, kterých ale nemusí být vždy dosaženo. Rozhodující je kvalita ergonomická.

Ergonomie (ve světě nazývaná též „human factors“ nebo „human engineering“) dnes představuje rozvinutý aplikovaný multidisciplinární obor zabývající se interakcí lidského organismu a prostředí. V historii se ergonomie zabývala pouze prostředím pracovním. Základní tři obory ergonomie představují psychická interakce, fyzická interakce a organizační problematika. V českém prostředí však ergonomie zatím nemá svůj studijní obor ani samostatný výzkumný ústav. Teprve v roce 2018 byla u nás legislativně registrována profesní kvalifikace „Specialista v ergonomii“ a Česká ergonomická společnost společně s VÚBP organizuje odborný vzdělávací kurz zakončený autorizovanou zkouškou.

Pro zvýšení názornosti byla letos poprvé vytvořena také Anticena za ergonomii, která umožňuje pochopit čitelný kvalitativní kontrast.

Na organizaci udílení cen za ergonomii se podílejí Česká ergonomická společnost, česká pobočka International Institute for Information Design (do roku 2016), Muzeum umění a designu Benešov (do roku 2016), neformální vědecké sdružení Institut inteligentního designu (od roku 2017).

Odborníci zastoupení v hodnotící komisi jsou pracovníky institucí (podle abecedy): Design Cabinet Praha, Oddělení designu Národního technického muzea v Praze, Vysoká škola uměleckoprůmyslová Praha, Univerzita Tomáše Bati Zlín a Ústav průmyslového designu Fakulty architektury ČVUT Praha.

Odkazy

<https://www.ergonomicka.cz/>

https://www.facebook.com/pg/Institut-inteligentni%C3%ADho-designu-1883712768583922/photos/?tab=album&album_id=1938181783137020

Kontakt

Institut.id@atlas.cz
ceskaergonomicka@gmail.com

Na dalších stránkách je komentovaný přehled šesti letošních Cen a na něj navazující přehled Anticen. →→→→→→→→→→
Praha, srpen 2020

CENA ZA ERGONOMII 2020 - KONTEJNER S INTELIGENTNÍM OTEVÍRÁNÍM

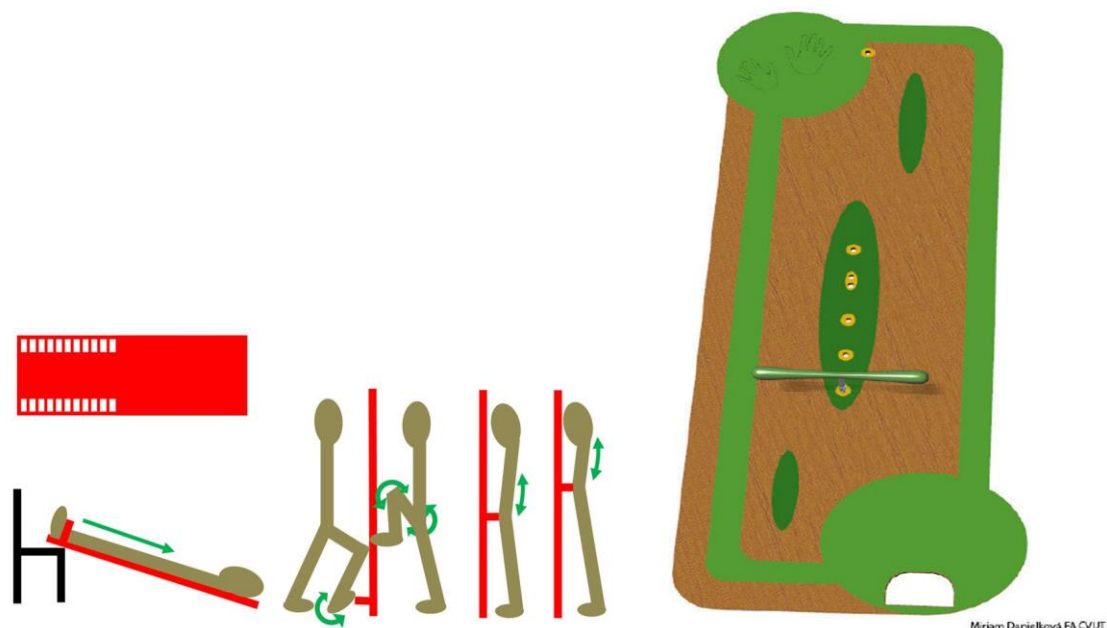

V civilizovaném světě se víka kontejnerů otevírají a zavírají jedině nožním pedálem. Skutečnost, že tomu tak u nás není, přesto že se vhodné kontejnery v tuzemsku vyrábějí, vypovídá o zásadní živelnosti či náhodnosti mnoha společenských procesů. Za úvahu stojí např. i faktor menší praktičnosti našeho národa oproti mnoha sousedům nebo větší lhostejnosti úředníků k veřejnosti a praktickému efektu práce.

Komentář k ergonomii. Ruční otevírání víka kontejneru je mnohdy nepříjemné silově, většinou ale i hygienicky. Zejména pro ženy představuje obsluha víka psychicky nepříjemný problém. Problém mužů odcházejících ráno do práce s aktovkou v jedné ruce a sáčkem s odpady v ruce druhé je stejně názorný. Nezbyvá než odložit aktovku do špíny na zem u kontejneru a otevřít jej uvolněnou rukou. Není divu, že se mnozí lidé bouří zjednodušeným odložením sáčku s odpady na zem, což pak musejí napravovat zaměstnanci svozové služby. Jiní zase nechávají víka otevřena a zápach se pak zbytečně šíří do okolí.

Komentář ke komplexní kvalitě. Vyřešení uvedených problémů výrobou a nákupem kontejnerů s pedálem proto lze považovat za značně společensky odpovědnou aktivitu. Pedál je řešen odolně a v případě nefunkčnosti je použitelné ruční otevírání. Z hlediska cirkulární ekonomiky lze např. při pečlivé výrobě kovové pozinkované kontejnery považovat za produkty s mimořádně dlouhou životností a jednoduchou recyklací. Z estetického hlediska by ovšem český kontejner s nožní pákou zasluhoval stejně jako většina zahraničních (Itálie, Francie) pozornost designérů. Ergonomickou problematiku však tento kontejner MEVA řeší tak zásadně, že si zaslouží ocenění i bez stylového dotažení. Podobně dostávají totiž v soutěžích ocenění desítky designově ukázkových produktů s naprosto nedostatečnou ergonomií, či praktickou funkcí.

CENA ZA ERGONOMII 2020 - RELAXAČNÍ DESKA PRO KANCELÁŘ

Relaxační deska Miriam Danielkové (Ústav průmyslového designu FA ČVUT Praha) představuje velmi potřebnou pomůcku pro všechna pracoviště i domácnosti, kde člověk postrádá dostatek pohybu a nemá dost místa na samostatnou relaxační místnost. Deska univerzálně podporuje různé typy protažení těla a umožňuje lehnout na šikmé rovině.

Komentář k ergonomii. Negativní vliv kancelářské nebo i jiné jednostranně či monotónně vykonávané práce na psychický i fyzický stav organismu je všeobecně známý. Má také vazbu na známý syndrom nemocných budov (interiérů). Odstranění negativních faktorů takových prací nebývá řešeno důsledně a ani není možné ve stoprocentním rozsahu. Kvalitní instituce proto zajišťují pro své pracovníky různě vybavená relaxcentra. Ta však mohou být náročná finančně, jejich užití pak třeba organizačně. Sami pracovníci mohou kompenzovat negativní vliv sedavé práce např. různými cviky v prostředí kanceláře. Nemusí k tomu ale mít dostatek přímé motivace, zábrany může působit i pohled kolegů, kteří nemají pochopení. Proto je tato cvičební pomůcka nesmírně užitečným doplňkem i prostorově velmi úsporné pracovny, neboť stojí opřena o zeď. Svým řešením nabízí několik zásadních typů protažení, některých bez pomůcky ani neproveditelných. Relaxdeska je nejen pomůckou ke cvikům, ale i psychickým podnětem k jejich častému provádění a psychickou obranou před těmi, kteří význam cvičení třeba i zesměšňují.

Komentář ke komplexní kvalitě. Kvalitní design desky nejen podněcuje člověka ke cvičení, ale současně vytváří estetický doplněk interiéru. Zapomíná se na to, že i estetika je součástí psychické interakce člověk – design. Navržená deska může být zpracována tak, že má téměř neomezenou životnost, poškození jsou opravitelná i bez dodání „originálních značkových dílů“, což posiluje hodnotu produktu v rámci nových požadavků cirkulární ekonomiky, která je náročnějším nástupcem pouhé recyklovatelnosti. Není důvod, aby produkt patřil do neekonomické luxusní kategorie. Při výrobě ve větší sérii může být velmi levný (smysl průmyslového designu od jeho počátku), pro podniky ale může být dostupná i zakázková výroba. Společenská odpovědnost produktu spočívá jak ve zdravotním přínosu, ekonomické dostupnosti, tak v možné dlouhé životnosti.

Diskuse. Někteří hodnotící poukazovali na možnou nestabilitu desky nebo její váhu ztěžující manipulaci. Hodnocený produkt je ale výběrem z celé řady výsledků studentských prací, kde studenti měli možnost přímo testovat desku z těžší dřevotřísky opřenu ve vhodném úhlu o stěnu a navrhovat její řešení včetně materiálu optimalizované pro daný účel. Při opření desky o židli byl fixován její dolní konec o pevný nábytek nebo stěnu, vše pro maximální jednoduchost obsluhy.

CENA ZA ERGONOMII 2020 - CYKLISTOVA AUDIOVIZUÁLNÍ KOMUNIKACE

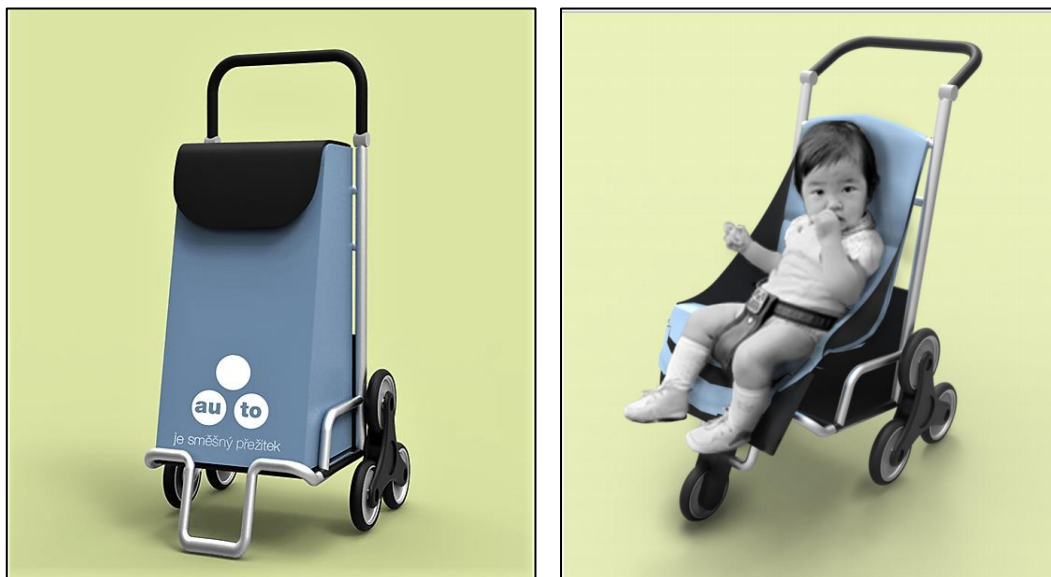

Cyklisté mají dnes dva závažné problémy. Bojí se bezohledně předjíždějících aut a sami bezohledně bez zazvonění předjíždějí chodce. Přestali si dokonce na svá stále dražší kola kupovat zvonky, takže i ti, kteří chtějí chodce upozornit, používají málo funkční slovní výkřik. Psychologie přitom funguje tak, že v pozemní, ale i ve vodní dopravě existuje systém zvukových signálů, podle kterých i bez zrakové kontroly poznáte typ a velikost dopravního prostředku, který na vás „houká“. S klesajícím kmitočtem roste velikost auta nebo lodi, výjimku mají tramvaje a kola, které zvoní. Je bohužel charakteristické, že přes svou velkou kritiku řidičů aut nejsou si cyklisté ochotni připustit stejně arogantní jednání vůči chodcům. Náraz rychlého jezdce do chodce přitom může mít podobně velké zdravotní následky, jako pád cyklisty do příkopu při dotyku auta. Studenti UMPRUM hledali pomůcky k řešení. Petr Polák vytvořil atraktivní displej tachometru kombinovaný s mechanickým zvonkem, který bude lákat nechápavé cyklisty ke koupi. Z historie již dlouho známý distanční žlutý výstražný praporek vyčnívající v potřebné délce do vozovky psychicky donutí řidiče, aby předjížděl s větším odstupem. Pro předjíždění chodců by se ovšem hodil praporek i z druhé strany.

Komentář k ergonomii. I když vždy nedojde k fyzickému poškození člověka kolizí, vytváří nebezpečné jednání řidičů i cyklistů na silnicích i cestách psychické napětí, které je škodlivé a znepríjemňuje jinak zdravý a příjemný pohyb v přírodě. Učit etice je pomalé (byť nezbytné), vždy jsou proto užitečné různé fyzické pomůcky.

Komentář ke komplexní kvalitě. Občas se píše o tom, že design může řešit problémy společnosti. Spíše ale může jen k řešení přispívat. To je případ těchto dvou pomůcek, které mohou snížit bezohlednost, o níž se říká, že v současné, na materialistické filosofii založené společnosti stoupá. Společenskou odpovědnost uživatele obou pomůcek lze vnímat vysoko.

CENA ZA ERGONOMII 2020 - UNIVERZÁLNÍ RUČNÍ VOZÍTKO

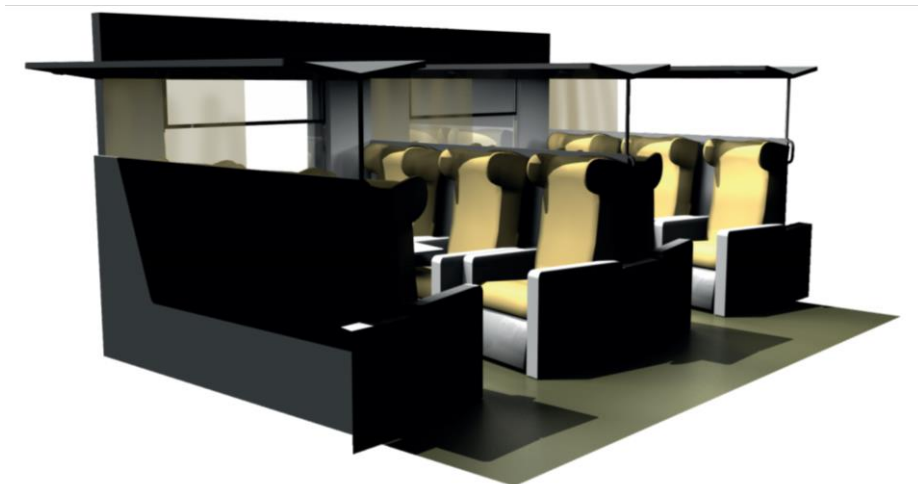

Návrh univerzálního vozítka designérky Valérie Záhonové je reakcí na zbytečné užívání motorových individuálních, ale i hromadných dopravních prostředků pro překonání nevelkých vzdáleností v obcích a současně nedostatek pohybu a pro udržení kondice nezbytné zátěže. Produkt proto oplývá vysokou mírou společenské odpovědnosti. Grafika současně pracuje v rovině sociální reklamy, který vyvažuje převahu jednostranné mediální masáže veřejnosti ve prospěch aut.

Komentář k ergonomii. Univerzální vozítka slouží k přepravě dětí, zavazadel, má vyklápěcí stoličku pro sezení v místech s chybějícími lavičkami a pro muže (nebo pro ženy v prázdné verzi) je transportovatelné pomocí popruhů na zádech. Je také zavěsitelné za jízdní kolo. Potřebné prvky má nastavitelné pro různé výšky lidské postavy. Žebříčková konstrukce umožňuje zavěšování různě velkých zavazadel. K pohybu po schodech pomáhá vozítka trojkolečko s rozměry odpovídajícími standardnímu stupni schodiště. Tento ve světě známý prvek, je v českém prostředí nefunkčním tržním mechanismem zcela ignorován, stejně jako etická povinnost stavebníků opatřovat všechna schodiště pásy pro pohyb kočárků, tašek na kolečkách, příp. s pomocí obsluhy i vozíčkářů.

Komentář ke komplexní kvalitě. Je evidentní, že pro splnění požadavků cirkulární ekonomiky je třeba k trvanlivé konstrukci vyrábět doplňky z přiměřeně trvanlivého materiálu. V případě potřeby akceptovat módní vývoj stylů designu je možné doplňky konstrukce měnit s tím, že odložené se po čase stanou opět módními, minimálně v rámci retromódy. Návrh svou podstatou nenahrává luxusnímu pojetí spotřeby. Konstrukčně i materiálově je realizovatelný v levné formě. Je všem pravděpodobné, že náročné podmínky cirkulární ekonomiky povedou ke zdražování produktů, neboť se jejich životnost zvětší a výrobci přijdou o častější příjem, na jaký jsou zvyklí při dnešním společensky nezodpovědném přístupu.

CENA ZA ERGONOMII 2020 - REKONSTRUKCE VAGONU ČD S ODDÍLY

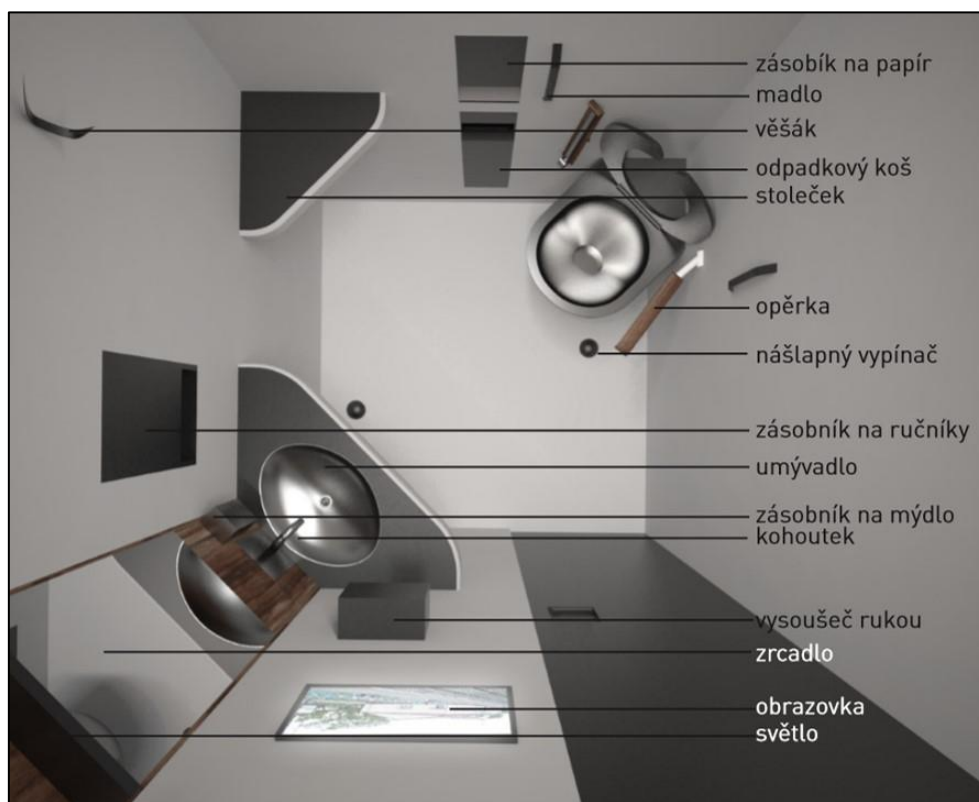

Studenti UMPRUM se s oblibou věnují návrhům produktů, které nejsou v praxi dobře řešeny. Např. ČD neumějí funkčně a ekonomicky renovovat vozy se zastaralými kupé (vycházejícími z někdejší dostavníkové dopravy) na velkoprostorové. Buď vozy s oddíly ponechají členěné a jen vymění domněle překonanou koženku sedadel za textil, nebo provedou zásadní celkovou rekonstrukci, která přesto, že není finančně úsporná, je většinou velmi nedokonalá. Autor Štěpán Smetana (UMPRUM) v tomto návrhu v celkové dispozici plochy vagonu pouze zrušil stěnu oddělující uličku, ale pak provedl dílčí úpravy, které vedou k zásadnímu zvýšení nepovrchního komfortu.

Komentář k ergonomii. Předností tohoto návrhu ekonomicky velmi úsporné obnovy jsou např. natáčecí sedadla, aby si lidé sedící proti sobě nehleděli nepříjemně do tváře, opěrky mají nezbytné boční opěrky hlavy pro spánek a průsvitné části příček mezi bývalými oddíly brání nepříjemnému proudění vzduchu ze sousedního okna. Vůz tedy užívá přirozený způsob ventilace, kterému při vhodné konstrukci otevírání nebrání předpisy pro běžné české vlaky s rychlostí do 160 km v hodině. Není tak potřebné instalovat ekonomicky a ekologicky problematickou klimatizaci, kterou v českém prostředí většina dopravců neumí regulovat podle zdravotních pravidel respektujících oslabené jedince. Ochrana před slunečním oslněním je řešena nastavitelnými záclonkami, nikoliv nedostatečným tmavým sklem, které způsobuje známé komplikace při podmračeném počasí nebo v noci. Odstraněním předělu do uličky se zvýší bezpečnost v celku vozu a umožní vyhýbání protijdoucích cestujících se zavazadly ať již v obou rukách nebo na zádech. Součástí vozu jsou skutečně ergonomické a hygienické záchody zásadně odlišné od běžně užívaných pedálovými ovladači a speciálním řešením WC sedátka. Komplexními kvalitami se tak navrhované řešení blíží nejvyššímu českému železničnímu vagonu oceněnému jednou z předchozích cen za ergonomii.

Komentář ke komplexní kvalitě. Uvedené kvality včetně estetických (design), kdy návrh nehýří ostrými barvami vyhovujícími vždy jen menší části populace, společně představují výsledek zásadní společenské odpovědnosti. Ta se nejen v hromadné dopravě opírá o dominanci skutečného komfortu nad komfortem povrchním. Společensky odpovědná je vedle skupiny vlastností určených uživateli také úsporná forma rekonstrukce, kterou lze vnímat jako jednu z možných variant cirkulární ekonomiky (rekonstrukce coby prodloužení životnosti).

CENA ZA ERGONOMII 2020 - INTELIGENTNÍ VLAKOVÉ WC

Nejen tradiční, ale zejména současné nároky na hygienu vyžadují promyšlenější řešení hygienických zařízení. Konvenční klíše a konzervativní pohodlnost však brání potřebným inovacím, povrchní komfort upřednostňovaný dopravci dokonce některé přínosné kvality minulosti odmítá. Nejen dnešní digitální technologie, ale i klasická mechanická řešení umožňují inteligentní řešení. K jejich intenzivní kombinaci dospěl ve svém návrhu vlakového WC designér David Kovařík z pražské UMPRUM. Jeho řešení můžeme opakovaně srovnávat s málo inteligentními realizacemi nejen z vlaků, ale i z dalších veřejných prostor.

Komentář k ergonomii. Psychická ergonomie: Říká se, že kulturnost instituce, někdy i celého národa poznáte podle celkové úrovně WC vč. čistoty. Kovařík navrhl řešení, ve kterém se čistota dobře udržuje díky tvarové jednoduchoosti.

Fyzická ergonomie:

- Ovládání vody nožními pedály je funkčnější než čidly a současně hygienické.
- Alternativní řešení osušení rukou (pap. Ručníky a foukač) je k dispozici pro případ nefunkčnosti jedné z možností.
- Přerušené sedátko WC v místech nejvyššího hygienického rizika.
- Pružinou zvednuté sedátko WC brání znečištění.
- Dvojitá sklopná madla podporují varianty použití i bez dosednutí.
- Stolek umožňuje mj. odložení aktovky, aby nemusela být kladena na zem.
- Na stěně nechybí zcela nezbytný věšák na oděv apod., který mnohá česká WC nemají.

Komentář ke komplexní kvalitě. Vzhledem k současným globálním epidemiologickým problémům je třeba řešit zejména veřejná hygienická zařízení mnohem inteligentněji, než v minulosti. Je to přirozený požadavek společenské odpovědnosti. Kovaříkův návrh je realizovatelný trvanlivými materiály, což souzní i s běžnou vyšší životností železničních vagónů než autobusů.

ANTICENA ZA ERGONOMII 2020 JAKO DOPLNĚK K ČESKÉ CENĚ ZA ERGONOMII

ANTICENA ZA ERGONOMII 2020 - KONTEJNER BEZ PEDÁLŮ PRO OBSLUHU

Je otázkou, zda anticenou za tento typický český nepraktický kontejner poctít výrobce, nebo městské úřady, které jimi zahlcují naše města namísto dnes ve světě běžných, které se dají pohodlně otevírat a zavírat pedálem. Česká výroba však inteligentní řešení nabízí. Jestliže je přesto hlavní odběratelé lhostejně přehlížejí, zaslouží si cenu oni.

Komentář k ergonomii. Chybějící nožní pedál k otevírání a zavírání víka kontejneru nutí uživatele k odkládání čistých tašek na špinavou zem a poté k často málo funkční a nepříjemné ruční manipulaci s víkem. Jde o diskomfort fyzický i psychický s doplňkem hygienického rizika.

Komentář ke komplexní kvalitě. Zde se formulace „společenská nezodpovědnost“ pro městské úřady jeví jako přesvědčivě a jednoduše srozumitelná. Nenabídnout obyvatelům svého města inteligentní obsluhu kontejnerů na odpady, přesto že se s nimi setkáváme běžně v cizině, vyžaduje velkou dávku nevnímavosti a lhostejnosti. Není divu, že mnozí nespokojení uživatelé raději nechají pytel s odpady ležet vně kontejneru, odkud ho potom musí zaměstnanci technických služeb pracně odklízet. U výrobců těchto kontejnerů nedochází ani ke snaze o spolupráci s designéry, přesto, že jsou v médiích prezentována esteticky kvalitní a atraktivní řešení.